

Ungfrid

- Om våld, hot och
sexuella övergrepp
på unga -

2020-05-06

Ljuger unga om hot, våld och sexuella övergrepp?

- *Ja ofta, de säger att det inte hänt,
fast det har hänt.*

Hot, våld och sexuella övergrepp kan alla unga bli utsatta för. Den som utför det kan vara en annan ung person eller en vuxen. Det kan vara en person man känner eller en helt främmande människa. Det kan ske i hemmet, i skolan och på fritiden. Det förekommer i alla socialgrupper oberoende av religion, ålder, utbildning, härkomst, kön, kultur, politisk åsikt eller sexuell läggning. Det är svårt att säga hur vanligt det är. De allra flesta övergreppen anmäls förmodligen inte.

Denna skrift är skriven speciellt för dig som är ung och som bor eller vistas inom Köpings kommuns gränser. Den är skriven just för dig, för att du ska veta vart du kan vända dig ifall du själv blir utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp, eller om du har en kompis som blir utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp.

Mina rättigheter

Jag har rätt:

1. Att bestämma över min egen kropp.
2. Att få vara mig själv.
3. Att få vara unik och annorlunda.
4. Att få ha en egen vilja.
5. Att få vara ensam när jag behöver det.
6. Att bli behandlad med respekt.
7. Att både känna och uttrycka alla mina känslor.
8. Att få försvara mig om jag blir utsatt.
9. Att säga ifrån när jag upplever att något är fel.
10. Att inte alltid vara modig.
11. Att känna mig ensam, liten och rädd.
12. Att be om hjälp, fast jag kanske inte alltid får det.
13. Att vara duktig på saker.
14. Att vara dålig på saker.
15. Att göra fel ibland.
16. Att få umgås med andra människor.
17. Att må bra fast att andra mår dåligt.
18. Att få ha ett rent samvete.
19. Att känna tillit.
20. Att förändra mig och lära mig nya saker.
21. Att få vara stolt över min kultur och tradition.
22. Att tro på vad jag vill.

Jag och alla andra har samma rättigheter!

Vad är hot och våld?

Hot och våld förekommer nästan dagligen i skolan, i hemmet och på fritiden. Hoten och våldet kan vara en enskild händelse, dvs det händer bara en gång. Men det kan också röra sig om s.k. mobbning.

Mobbning förekommer när en eller flera personer upprepade gånger och under kortare eller längre tid utför negativa handlingar mot en annan person. De negativa handlingarna kan vara fysiska vilket innebär att man t.ex. spottar, slår eller sparkar. De kan vara psykiska vilket innebär att man t.ex. inte får vara med, man talar skit bakom ryggen på en eller man sprider lögn. De negativa handlingarna kan också vara av verbal art, vilket innebär att man blir trakasserad öppet t.ex. med nedvärderande könsord, rasistiska uttalanden och att man blir förlöjligad. Allt vanligare blir det också med detta negativa beteende på internet och i olika sociala medier.

Hot innebär lite förenklat att någon annan människa straffar dig eller någon som står dig nära, ifall du inte gör det som denna person ber dig om.

Våld är när någon människa misshandlar, torterar eller dödar en annan människa dvs fysiska handlingar.

Vad är sexuella övergrepp?

Handlingar eller situationer med sexuell innebörd där en vuxen eller en ung person utnyttjar en annan

människa för att tillfredsställa sina egna sexuella eller andra behov.

Övergrepp kan innehålla både fysisk och icke fysisk kontakt. Exempel på övergrepp med fysisk kontakt är när man själv blir tvingad till att röra en annan människa eller när en annan människa rör vid dig på ett sexuellt sätt. Exempel på övergrepp utan fysisk kontakt är när någon blottar sig för dig, obscena samtal eller obscena kommentarer/bilder via dator, SMS, meddelanden och sociala medier.

Förtroenden & Hemligheter.

Ibland kan man få förtroenden från kompisar och vuxna i ens omgivning. Att få ett förtroende betyder att en annan människa känner tillit till dig och att det han/hon säger, inte kommer ut till andra människor i t.ex. skolan. Att vara bärare av ett förtroende och en hemlighet kan både betyda att man känner sig utvald och viktig samtidigt som det kan kännas jobbigt.

En bra hemlighet är ofta rolig, intressant och spännande (som en överraskningsfest eller att man är kär i någon), medan en dålig hemlighet ofta är obehaglig och känns som en börda.

När man får ett förtroende gäller det att man är noga med var ens gräns går. Vissa saker som du får veta om, får du veta just för att du är den du är. Det behåller du för dig själv. Andra saker som du får veta och som känns obehagliga kanske du bör föra vidare?

Det kan kanske vara svårt för dig att veta vad som ska stanna hos dig eller vad som ska föras vidare. Ditt samvete (dvs känslan i hjärtat och tankarna i hjärnan) är det bästa hjälpmedlet för att du ska veta om det är en bra eller dålig ”hemlighet” som du bär på.

Ett gott samvete är bästa huvudkudden. Att inte kunna sova, att ständigt gå med oro i kroppen, att ens inre röst ropar inom en att något är fel, är signaler som berättar för en att man borde be om hjälp.

Vi har alla en gräns. Denna gräns är olika för var och en av oss. Det som uppfattas som stöttande och kränkande av mig, behöver inte nödvändigtvis vara det för dig. Därför är det viktigt att man läser av signaler och är lyhörd. Du själv bestämmer när någon går över gränsen. Det är din upplevelse av en händelse eller ett ord som bestämmer vad som är rätt eller fel.

Att be om hjälp eller att föra någonting vidare när jag själv eller någon annan i min omgivning mår dåligt är att vara modig. Att vara utsatt för någonting och att bli kränkt som ung, påverkar oss inte bara nu utan sätter spår i själen för all framtid.

Vi kanske inte alltid märker det själva och ibland krävs det att någon annan människa ingriper för att det ska bli någon förändring. Vi kan inte alltid påverka det som sker med oss själva och det som sker runt omkring oss, men vi kan ofta påverka vår inställning till det.

Att ta hand om sina känslor.

Att själv vara utsatt, att stå bredvid en människa som blir utsatt eller att anmäla att någon blir utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp innebär på alla sätt en stor psykisk påfrestning. För att kunna gå vidare i livet och må bättre kan det vara skönt att få tala med någon om det svåra som har hänt eller händer.

Att tala om det som hänt och att bearbeta smärtan kan hjälpa. Att bära alla svåra känslor och att ”stänga av” sitt känsloliv för att överleva är ofta ingen långsiktig lösning.

Att trycka undan sina känslor kan på lång sikt innebära att man förlorar sin empatiska förmåga (medkänsla för andra människor), sömnsvårigheter, koncentrationssvårigheter, rädsla och orolighet, ont i kroppen, psykiska problem, att man skadar sig själv, sexuella problem i ungdomsåren och i vuxenlivet eller att man själv blir en avstängd och farlig person som utsätter andra för övergrepp.

Man behöver inte alltid prata med någon professionell om sina tankar och känslor. Familj, kompisar och människor man känner sig trygg med kan fungera som ett utmärkt stöd. Om du känner att du inte får den hjälp du behöver, ska du inte ge upp utan söka dig vidare till andra hjälpare. Även utbildade människor som jobbar med unga kan vara både klumpiga och okunniga.

Vem kan jag prata med?

Socialtjänsten

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att alla människor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver. Till socialtjänsten vänder man sig ifall man själv eller någon i ens omgivning t.ex. har: behov av rådgivning, problem med alkohol eller droger, oro för en kompis, skolproblem, relationsproblem, familjeproblem.

I socialtjänstlagen står det att man alltid ska arbeta för barnets bästa. Socialnämnden är därför skyldig att arbeta för att barn och ungdomar växer upp under goda förhållanden. Hjälp och insatser ska planeras i samråd med den enskilde ungdomen och familjen. Insatsen kan utformas på olika sätt beroende på den enskildes/familjens situation. Vanligast är olika former av råd och stödinsatser. Det finns även möjlighet att förmedla vård och stöd genom individuella öppenvårdsprogram, kontaktpersoner, familjehem och behandlingshem. I särskilda fall kan beslutas om tvångsvård enligt LVU (Lagen om vård av unga), mot någons/föräldrars vilja.

Om det är någon utanför din egen familj som utsätter dig för hot, våld eller sexuella övergrepp tar socialtjänsten kontakt med din familj i och med att du är minderårig.

Om det är någon inom din egen familj som utsätter dig för hot, våld eller sexuella övergrepp tar socialtjänsten hänsyn till det när de ska hjälpa dig.

Socialsekreteraren har tystnadsplikt men för en journal där det står att ni har varit i kontakt med varandra. Ni behöver heller inte träffas på socialkontoret utan kan träffas någon annanstans. Du får ta med en kompis, familjemedlem eller någon annan som du litar på om du ska samtala med socialtjänsten.

Som privatperson kan du vara anonym när du gör en anmälan om att du själv eller någon kompis är utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp.

Alla som arbetar med unga människor i sina yrken (t.ex. lärare, pedagoger, skolsköterskor, socialarbetare, poliser), måste ange vem de är när de gör en anmälan om att någon begår ett övergrepp eller att någon blir utsatt för ett övergrepp.

Socialtjänsten Köping 0221 – 255 10
E-post: social.arbetsmarknad@koping.se
Hemsida: www.koping.se

Polisen

Polisens uppgift är att hjälpa, skydda, förebygga och förhindra brott. Men också att utreda brott som begåtts. Därför är det till polisen som du ska vända dig i första hand ifall du har blivit utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp. Om det är någon under 18 år som är inblandad i ett misstänkt brott, kontaktas alltid socialtjänsten. Det finns särskilda poliser som pratar med barn.

Vid tips och icke akut hjälp ringer du 114 14

Vid akut hjälp ringer du 112.

Hemsida: www.polisen.se

Barn- och ungdomspsykiatrisk mottagning (BUP)

Hjälper till när det uppstår svårigheter och kriser för barn, ungdomar och familjer. De arbetar med dem som utsatts för misshandel och övergrepp men också med andra relations- och familjeproblem. Kontakt med BUP får man genom att själv ringa ditt eller att man tar kontakt med t.ex. skolan eller socialtjänsten som hjälper en dit. Det finns också jourhavande psykolog och kurator. Alla som arbetar på mottagningen har tystnadsplikt och anmälningsplikt ifall de får reda på att någon ung far illa.

Vårdcentralen, Glasgatan 27

BUP-jour tel: 021-17 57 46, Hemsida: www.1177.se

Svenska kyrkan

Svenska kyrkans diakoner, pedagoger och präster ställer upp för enskilda samtal under tystnadsplikt och är inte skyldiga att föra någon journal.

De kan även hjälpa dig med att få kontakt med myndigheter eller att följa med dig som ett stöd.

Diakoner har ett särskilt ansvar och utbildning att arbeta med människor som befinner sig i kris.

Kontakt får du genom ungdomsgårdarna Oasen & Ungdomscafét eller genom att besöka S:t Olovsgården eller Brukskyrkan. Du kan även få kontakt t.ex. via polis, socialtjänst, skolan, elevhälsan, sjukhus, ungdomsmottagningen eller BUP.

På hemsidorna: www.ungikyrkan.se och www.svenskakyrkan.se/koping finner du namn, telefon och e-post adresser.

Ungdomsmottagningen i Köping

Du kan själv vända dig till mottagningen med allt som gäller sexualiteten och relationer. Även om du blivit utsatt för fysiskt våld och sexuella övergrepp eller sexuella trakasserier kan du vända dig till ungdomsmottagningen. På mottagningen arbetar barnmorska, kurator och läkare. Alla som arbetar på mottagningen har tystnadsplikt och anmälningsplikt ifall de får reda på att någon ungdom far illa.

Vårdcentralen, Glasgatan 27

Telefon: 021-17 62 30, Hemsida: www.umo.se

Sjukvården

För att få kroppsliga skador undersökta och omsedda ska du vända dig till lasarettet, akutmottagningen eller närmaste vårdcentral.

Vid de flesta vårdavdelningarna finns en kurator som hjälper dig med samtal. All personal har tystnadsplikt, men är ändå skyldiga att kontakta polis och socialtjänst om patienten är minderårig samt att de misstänker att den unga varit utsatt för övergrepp.

SOS Alarm 112

Akuten och sjukvårdsrådgivning 1177, 1177.se

Västmanlands sjukhus Köping: 0221 – 260 00

Ullvi-Tuna vårdcentral 0221-265 70

Byjordens familjeläkarenhet 0221-37 60 70

Achima Care Köpings vårdcentral 0221-44 24 00

Kolsva vårdcentral 021-17 69 00

Skolan

Alla hot, allt våld och alla övergrepp som sker i skolan under skoltid ska du i första hand anmäla till de ansvariga på skolan. Ytterst ansvarig är rektorn. Det går även bra att prata med kuratorn, skolsköterskan, läraren eller annan pedagog. Skolan kan försöka lösa situationen på skolan, men i allvarigare fall tar man alltid kontakt med polisen och socialtjänsten.

Alla vuxna i skolan har tystnadsplikt och anmälningsplikt ifall de får reda på att någon elev far illa.

Andra hjälpinstanser

Oasen & Ungdomscafét

Svenska kyrkan bedriver bland annat två fritidsgårdar för ungdomar. All personal har tystnadsplikt och anmälningsplikt ifall de får reda på att någon ungdom far illa. www.ungikyrkan.se

Kuggen & Unkan

Köpings kommun bedriver två fritidsgårdar för ungdomar. All personal har tystnadsplikt och anmälningsplikt ifall de får reda på att någon ungdom far illa. Kuggen 0221-256 78, Unkan 0221-258 00

Kvinnofridsjouren

Dygnetruntöppen jourtelefon för dig som utsatts för hot, våld och sexuella övergrepp. Tfn: 020-50 50 50

BRIS-barnens rätt i samhället (Hjälptelefon)

Tel 116 111, www.bris.se

ungarelationer.se

dagsattprataom.se

rflslungdom.se

jagvillveta.se

jourhavandekompis.se

tjejjouren.se

killfragor.se

safeselfie.se

ungaboj.se

livlinan.org

Tystnadsplikt & Anmälningsplikt

Som vanlig människa har man ingen juridisk eller lagstadgad tystnadsplikt. Dvs du kan inte bli straffad om du bryter ett förtroende du fått. Däremot har du en moralisk tystnadsplikt. Dvs det finns en förväntan på dig att det som sägs i förtroende till dig stannar hos dig.

Lova därför aldrig någonting som du inte kan hålla. Du ska veta att du alltid kan slussa vidare de förtroenden du får.

Föräldrar och andra vuxna människor har alltid det yttersta ansvaret. Om en förälder eller en vuxen människa brister i ansvar av någon anledning finns det myndigheter i samhället som träder in och som alltid tar över det ansvar som de vuxna inte klarar av.

Yttersta ansvaret för alla människor i en kommun, har socialtjänsten. Om du själv eller någon kompis mår dåligt på grund utav situationen i hemmet, skolan eller fritiden, kan du alltid vända dig till socialtjänsten. Alla som arbetar med unga människor i sina yrken (t.ex. lärare, pedagoger, skolsköterskor, socialarbetare, poliser), har någon form utav tystnadsplikt och anmälningsplikt.

Anmälningsplikten innebär lite kortfattat att om man får reda på att någon under 18 år far illa på grund utav sin livssituation (dvs hur man mår, hur man har det i hemmet, skolan och på fritiden) måste den vuxna anmäla detta till socialtjänsten. Då startar socialtjänsten en s.k. utredning, vilket innebär att de kollar upp om denna person far illa och vad man i så fall kan göra för att denna ska må bättre.

Under rubriken ”vem kan jag prata med?” kan du se vad varje hjälpinstans har för tystnadsplikt och med vad de kan hjälpa till med.

Hur anmäler jag?

Våld, hot och sexuella övergrepp är straffbara oavsett om de sker i skolan, i hemmet eller på fritiden. Brotten faller under allmänt åtal. Dvs att samhället kan vidta åtgärder mot t.ex. en misshandlare även om den som blivit utsatt för misshandel inte anmäler det. Du måste alltså inte själv göra en anmälan för att polisen skall påbörja utredning. När det gäller utredningar där personer under 18 år är inblandade som offer eller förövare blir alltid socialtjänsten inblandad för att göra en egen utredning.

Anmälan om våld, hot och sexuella övergrepp kan polisen och socialtjänsten få genom:

- Att du själv gör en anmälan.
- Att anhöriga, grannar eller kompisar gör en anmälan.
- Att skolan, socialtjänsten, fritidsgården eller ungdomsledaren gör en anmälan.
- Att polis och/eller socialtjänst kallas till ditt hem av någon anledning.
- Att polis och/eller socialtjänst ingriper vid en incident på stan.
- Att polisen blir kallad av SOS Alarm 112.

För att göra en (icke akut) anmälan kan du vända dig till polisen eller socialtjänsten direkt. Om du av någon anledning skulle vilja ha hjälp med att göra en anmälan kan du även vända dig till någon utav alla de organisationer som står under rubriken ”vem kan jag prata med?”. Kanske har du även någon kompis eller vuxen som du har förtroende för och som kan hjälpa dig? Om du behöver akut hjälp kan du alltid ringa 112.

När en anmälan har gjorts.

Anhållande

När polisen fått kännedom om ett misshandelsbrott eller ett övergrepp av något slag, kan de kalla eller hämta den misstänkte till förhör. Den misstänkte kan också gripas och genom beslut av åklagare, senare anhållas om man har skäl att tro att han/hon:

- Fortsätter misshandla/hota/göra övergrepp
 - Försvårar utredningen genom att t ex påverka vittnen
 - Håller sig undan från förhör och rättegång
- En anhållen person ska inom viss tid begäras häktad eller frigges av åklagaren.

Häktning

Häktning beslutas av domstolen (tingsrätten). Bli den misstänkte häktad kan det hända att han/hon får stanna i häktet fram till rättegången. Finner domstolen inte tillräckliga skäl för häktning frigges den misstänkte.

Om frigivning sker meddelar polisen dig om detta. Ett medgivande krävs av dig så att polisen får kräva in ett s.k. *rättsintyg* från läkare.

Åklagaren avgör om den misstänkte ska frigges eller kvarhållas samt är den som beslutar om åtal. Om åklagaren, sedan han prövat möjligheten att få en fällande dom, väcker åtal, kan hon/han föra din talan vid rättegången.

Utredning

Utredning om misshandel/hot/övergrepp görs av polisen. Utredaren måste höra:

- Dig som s.k. *målsägande*
- Den misstänkte
- Eventuella vittnen

Vid förhöret har du möjlighet att ta med någon du känner förtroende för (förhörsvittnen) som stöd.

Domstolsförhandling

Vid domstolsförhandlingen går man igenom utredningen. Åklagaren och försvarsadvokaten förhör dig, den misstänkte, vittnen, och ibland även polis och experter. Rättegången är offentlig, men kan ibland ske bakom lyckta (stängda) dörrar. Då har allmänheten inte tillträde. Rådfråga gärna polisen i de här frågorna.

Målsägandebitråde

En utvidgad möjlighet att kostnadsfritt få enskilt juridiskt biträde (målsägandebitråde) finns för den som blivit utsatt för t.ex. ett sexualbrott eller misshandelsbrott. Om du begär, eller när det annars finns anledning till det, utser domstolen ett biträde för att ta tillvara dina intressen och ge stöd och hjälp under förundersökningen och rättegången.

Allmän rättshjälp

Allmän rättshjälp innebär hjälp till privatperson i mer omfattande ärenden som inte ryms inom rådgivningstimmen. Information om rådgivning och rättshjälp får du på advokatbyråerna. Adress och telefonnummer hittar du på hemsidor som t.ex. eniro.se.

Besöksförbud

Åklagare kan på begäran meddela ett ”*generellt kontaktförbud*” d v s förbud för den misstänkta att söka upp dig men även att ta kontakt per telefon, brev, sms eller bud för att motverka förföljelse eller andra trakasserier. Besöksförbudet kan också utvidgas till att gälla förbud att uppehålla sig i närheten av din bostad eller skola.

Den som överträder ett besöksförbud kan gripas och riskerar att dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Skriften Ungfrid

Denna skrift är skriven av Putte Filipsson som är diakon i Svenska kyrkan i Köping. Första utgåvan av ungfriid kom i maj 2006 och har sedan dess tryckts upp i över 5500 exemplar.

Ungfrid delas ut till olika arbetsplatser som kommer i kontakt med barn/ungdomar. Detta för att öka tillgängligheten och kunskapen om dessa problem framförallt hos unga människor, men också för alla dem som kommer i kontakt med barn/ungdomar.

Putte Filipsson, Diakon tel 070-215 68 73

Mail: putte.filipsson@svenskakyrkan.se

www.facebook.com/putte.filipsson